

Beantwoording vragen uit Integraal Afwegingskader (IAK)

1. Wat is de aanleiding?

De bijstand vormt het vangnet van de sociale zekerheid. Mensen kunnen slechts terugvallen op een bijstandsuitkering als zij niet zelf over voldoende middelen beschikken om te kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan. De middelentoets is onderdeel van de toegang tot de bijstand. Het vermogen van de belanghebbende wordt vastgesteld middels de som: 'vermogen = bezit – schuld'. In de Kamerbrief van 28 juni 2018 is stilgestaan bij de vermogens in het buitenland om mogelijke fraude in de bijstand te detecteren. Gemeenten en de Sociale verzekeringsbank (SVB) geven aan het als knelpunt bij de handhaving te ervaren dat zij binnen het huidige wettelijk kader gedwongen zijn om – na vaststelling van fraude en ongeacht de kennis van de aanwezigheid van waardevolle bezittingen – toch direct weer een uitkering moeten verstrekken. Dit komt omdat de door fraude ontstane vorderingen bij de vermogenstoets als 'schuld' kunnen worden afgetrokken van het bezit.

Dit zogenaamde 'draaideureffect' is opgemerkt naar aanleiding van de situatie met verzwegen onroerend goed in het buitenland, maar de situatie doet zich ook voor bij verzwegen bezittingen binnen de eigen landsgrenzen en het ziet ook op verzwegen roerende zaken.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft daarom in de eerdergenoemde brief van 28 juni 2018 aan de Tweede Kamer aangekondigd te gaan onderzoeken of de Participatiewet hier op kan worden aangepast. In het najaar van 2018 is hieromtrent ook een motie van de leden Wiersma (VVD) en Peters (CDA) aangenomen.

2. Wie zijn betrokken?

De colleges van burgemeester en wethouders van gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. Voor gepensioneerden met recht op bijstand in de vorm van Aanvullende inkomensondersteuning voor ouderen (AIO) gaat het om de SVB. Het wetsvoorstel betreft een aanscherping tot de toegang van de bijstand en daarmee de personen die hierop een beroep (willen) doen.

3. Wat is het probleem?

Met de handhaving op verzwegen middelen wordt beoogd dat de aangetroffen middelen eerst worden aangewend voor de noodzakelijke kosten van het bestaan, waardoor geen recht op een vangnetuitkering bestaat en de onterecht ontvangen bijstand wordt terugbetaald. Dit wordt met het huidige wettelijk kader niet bereikt. De uitkeringsinstanties zijn – na vaststelling van fraude en ongeacht de kennis van de aanwezige waardevolle bezittingen – alsnog gedwongen direct weer een uitkering te verstrekken. Zonder dat ook maar iets van de door fraude ontstane vorderingen eerst is afgelost. Dit is een lonend effect voor de belanghebbende. Maar het vormt daarnaast ook een negatieve prikkel voor de uitkeringsinstanties om actief onderzoek te doen naar verzwegen bezittingen. Dit vindt de regering een ongewenst effect. Het ondermijnt het draagvlak voor het vangnet van de bijstand. Tot slot worden personen die de inlichtingenplicht hebben geschonden, dankzij deze fraude, bij de toegang tot de bijstand in een bevoorrechte positie geplaatst ten opzichte van andere personen met gelijkwaardige bezittingen die het bezit wel hebben gemeld.

4. Wat is het doel?

Het doel van dit wetsvoorstel is het wegnemen van de onterecht gunstige positie van mensen met fraudevorderingen bij de toegang tot het recht op bijstand. Het wetsvoorstel bevat niet alleen een prikkel voor de belanghebbende om het (in het bezit gebonden) vermogen aan te wenden en (daarmee) in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien en fraudevorderingen af te lossen, maar vormt tevens een stimulans voor de uitkeringsinstanties om actief invulling te blijven geven aan de handhaving.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

De bijstand vormt het sluitstuk van de sociale zekerheid. De regering en de Nederlandse maatschappij hechten veel waarde aan dit vangnet, dat een mooie uiting is van solidariteit in onze samenleving. Solidariteit impliceert echter ook dat alleen een beroep gedaan kan worden op publieke middelen als dat strikt noodzakelijk is. Misbruik ondermijnt het draagvlak van de sociale

voorzieningen in ons land. Het Regeerakkoord onderstreept dan ook dat handhaving een belangrijke randvoorwaarde is voor een goed werkend stelsel van sociale zekerheid. De regering vindt het belangrijk dat uitkeringsinstanties bij de handhaving effectief onderzoek kunnen verrichten en maatregelen kunnen nemen. Als uitgangspunt geldt dat fraude niet mag lonen.

6. Wat is het beste instrument?

Met dit wetsvoorstel wordt voorgesteld om fraudevorderingen uit te sluiten van de vermogenstoets in artikel 34 van de Participatiewet, door deze niet langer aan te merken als een 'schuld' die afgetrokken mag worden van de aanwezige bezittingen. Onder de uit te sluiten fraudevorderingen wordt verstaan de terugvordering, bestuurlijke boete of geldboete wegens schending van de inlichtingenplicht. Het omvat fraudevorderingen die ontstaan zijn uit alle vormen van fraude binnen alle sociale zekerheidswetten (in Europees en Caribisch Nederland). Met inbegrip van de strafrechtelijk afgedane sancties. Alle vormen van misbruik binnen de sociale zekerheid ondermijnen immers het draagvlak van de sociale voorzieningen.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

De wetswijziging is een aanscherping van de toegang tot het recht op bijstand. Deze wetswijziging heeft – wat betreft het recht op bijstand - slechts gevolgen voor de belanghebbende bij wie, naast fraudevorderingen, feitelijk middelen of een aanspraak daarop aanwezig wordt geacht waarover (redelijkerwijs) kan worden beschikt. Het wetsvoorstel vormt geen extra taak voor uitkeringsinstanties. Het betreft een wijziging van de reeds bestaande taak om het vermogen van de belanghebbende vast te stellen.